

Aleksandar Sergejevič Puškin

Pikova dama

Beleška o piscu:

Aleksandar Sergejevič Puškin je ruski pjesnik rođen 6.VI 1799. godine u Moskvi, a umro je 10. II 1837. godine u Petrogradu. Potomak stare osiromašene plemićke porodice, u ranom djetinstvu prepušten odgoju kmeta Nikite Kozlova i oslobođene kmetice Arine Rodionovne Jakovljeve, kojoj zahvaljuje svoje odlično poznavanje ruskog narodnog stvaralaštva i jezika. Školovao se u plemićkom učilištu u Carskom Selu, u kome je, zahvaljujući liberalnim nastavnicima, vladao duh političkog slobodoumlja. U liceju je pripadao progresivnom književnom kružoku "Arzamas". Od 1814. godine Puškinovi stihovi se štampaju i slava mladog pjesnika naglo raste. Apstraktno plemićko inteligentno volterijanstvo sa svojim skepticizmom prema religiji i carizmu te oslobodilačke ideje izazvane 1812. godinom tvorile su duhovnu podlogu sredine u kojoj je rastao. Na Puškina je u tom smislu snažno djelovao istaknuti mislilac P.J. Čadajev. Iz liceja je izašao kao štovatelj Radiščeva i Voltairea, kao pjesnik slobode i protivnik autokratizma. Služio je nominalno u ministarstvu vanjskih poslova. Kretao se u društvu progresivnih intelektualaca (K.F. Riljejev, V.K. Kjuheljbecker, A.A. Deljvig, I. Puščin). Godine 1819. stupio je u literarni kružok "Zelena svjetiljka". Njegovi necenzurirani stihovi i politički epigrami kruže u prijepisima. Mjesec dana prije istupa dekabrista na Senatskom trgu piše mu njegov vođa Riljejev: "U tebe su uperene oči Rusije, tebe vole, tebi vjeruju, u tebe se ugledaju. Budi pjesnik i građanin." Car Aleksandar kažnjava mladog pjesnika progonstvom na jug Rusije, koje je potrajalo od 1820. do 1824. godine. U besarabijskom gradu Kišinevu Puškin se zbližio s aktivnim članovima "Južnog društva" Pesteljem, Orlovom i Rajevskim. Revolucionarna previranja u Europi ojačala su pjesnikovo buntovno raspoloženje. U pjesmi Bodež (1821. godine) Puškin govori o careubojstvu, a u poemi Gavrilijada istupa protiv religije. Puškin je 1824. godine otpušten iz službe i prognan u zavičajno selo Mihajlovsko, gdje je proveo dvije godine. Na dan dekabrističkog ustanka 1825. godine Puškin je bio u Mihajlovskom i ta ga je okolnost spasila od kazne koja je zadesila sudionike ustanka. Novi car Nikola I "oprašta" Puškinu (1826. godine) i dozvoljava mu povratak u Petrograd, ali ga stavlja pod stalni nadzor policije i osobno

cenzurira njegova djela. Teško podnoseći reakciju koja se svalila na Rusiju poslije ugušenja dekabrističkog ustanka, Puškin misli na bijeg u inozemstvo, što mu ne polazi za rukom. Godine 1831. ženi se Natalijom Gončarovom. Otmjeni dvorski krug nije trpio Puškina i osvećivao mu se intrigama i klevetama. Car želi poniziti autora jetkih epigrama pa ga 1834. godine imenuje kamerjunkerom, zvanjem uvredljivim za pjesnika s obzirom na njegov ugled i godine. Kojekakve udovice šalju Puškinu anonimna pisma s aluzijama na odveć intimne veze njegove supruge i cara. Strastveni pjesnik izaziva na dvoboj (27. I 1837. godine) Francuza D*Anthesa, avanturistu i intriganta u dvoboju Puškin biva smrtno ranjen i umire nakon dvodnevnihi muka. Književno formiranje Puškinovo poklapa se s vremenom kad u Rusiju prodiru demokratske ideje francuske revolucije. Osamnaestogodišnji Puškin izražava mržnju prema samovlasti i ističe misao da monarh ne caruje na temelju svoga podrijetla nego na temelju zakona svoje zemlje. Omladina uči napamet Puškinove stihove, koji su izražavali osnovne ideje dekabrista. Oko 1820. godine Puškin počinje pisati svoje poeme (Ruslan i Ljudmila) u duhu usmenoga stvaranja. Dok je boravio u progonstvu na jugu Rusije, Puškin je čitao engleskog romantika Byrona. Priroda Krima i Kavkaza odrazuje se u djelima iz toga razdoblja, kojima ujedno počinje u ruskoj književnosti "romantizacija prirode". Napose su za ruski romantizam značajne poeme Kavkaski zarobljenik; Braća razbojnici; Bahčisarajski vodoskok; Cigani. Njegovo glavno djelo, roman u stihovima Jevgenij Onjegin, koji je započeo pisati na jugu 1823. godine, prožeto je skepsom, pesimizmom i donekle pomodnim bajronovskim "svjetskim bolom". Progonstvo u zabitnom seocu Mihajlovskom bilo je veoma plodonosno. Napisao je glavni dio Jevgenija Onjegina, dovršio poemu Cigani, napisao dramalet Scena iz Fausta, roman u stihovima Grof Nulin, zatim Pjesme o Stjenki Razinu (posve u duhu narodne pjesme), nekoliko značajnih i originalnih rasprava o romantičkoj i klasičnoj poeziji te o basnama Krilova. Njegova lirika iz tog razdoblja dostiže vrhunac. Dvogodišnji prisilni boravak na selu ponukao ga je da se pozabavi ruskom prošlošću i stvori povijesnu tragediju Boris Godunov, u kojoj je postavio problem odnosa između naroda i cara despota. Po povratku u Petrograd, Puškin piše lirske pjesme (Arion, U dubini sibirskih ruda...) te poemu Poltava. Dobrovoljno sudjelovanje u rusko-turskom ratu urodilo je putopisom Putovanje u Arzum. U Boldinu je 1830. godine napisao svoje "male tragedije": Škrti vitez;

Mozart i Salieri; Pir za vrijeme kuge; Kameni gost, zatim Pripovjesti Pokojnog Ivana Petroviča Belkina, Bajke o Baldi, O ribaru i ribici, dovršio Jevgenija Onjegina. Tridesetih godina stvara Brončanog konjanika, genijalnu apoteozu Petra Velikoga. U Dubrovskom i Kapetonovoj kćeri postavlja problem seljačke pobune i ozbiljno proučava povijest Pugačova. Puškin je bio nadahnuti vjesnik naprednih ideja svoje epohe. Marx je u svojim političkim radovima o Rusiji citirao Onjegina, tu "enciklopediju ruskoga života dvadesetih godina" (V.G. Bjelinski). Puškin je bio publicist, pisac kritičkih članaka o američkoj i engleskoj demokraciji, o eksploataciji radnika u engleskim tvornicama sukna, te ropstvu američkih Crnaca. U ruskoj književnosti Puškin je novator jezikom, stilom i sadržajem. U Borisu Godunovu prekinuo je, nadahnut čitanjem Shakespearea, s tradicijom pseudoklasične drame. Nedovršena drama Rusalka uvodi bogati folklor u umjetnost. U lirskoj poeziji je mnogostran: ljubav, intimni doživljaji, lirski zanos, ljudske strasti, odnos prema društvu, prijatelji i neprijatelji, slike prirode, starina i suvremenost. Sve to odjekuje u Puškinovoj lirici. Na polju umjetničke proze probio je put u realizam. Prije Gogolja, Dostojevskog i Čehova dao je galeriju priprostih, jednostavnih, tzv. malih ljudi. U Puškinovim stihovima i prozi ogledaju se nesrodne zemlje i udaljene epohe: drevni Istok, klasičan svijet, srednji vijek, narodi Europe, Rusija, epohe Petra Velikoga i suvremeno rusko društvo. Prema Bjelinskom, njegova je poezija "primila i ujedinila u sebi kao velika rijeka, sve pritoke prethodne izvorne književnosti i vrativši ih svijetu u novom, preobraženom obliku, odredila daljnji sjajan put ruske literature". Svojom visoko razvijenom svješću o pozivu pjesnika, svojim humanističkim idejama i naprednim pogledima na svijet, a i kreativnim snagama rođenoga genija, Puškin je iverredna ličnost ne samo ruske nego i svjetske književnosti. Još 1842. godine pojavio se u Vrazovu Kolu (II) prvi prijevod novele Pikova dama (objavljene u originalu 1834. godine). Otad su ga u nas prevodile sve generacije od Vraza i Trnskog preko Harambašića i Martića do Kombola, Krkleca i Cesarića.

Kratki sadržaj:

Kartali se jednom kod Narumova, konjičkoga oficira u gardi. Duga zimska noć prolazila je neosjetno te su kartaši oko pet sati ujutro sjeli za stol večerati. Onaj tko je imao sreće u igri jeo je s velikim apetitom, a ostali su rastreseno sjedili pred praznim tanjurima. U prostoriji je bio muk i tišina sve do trenutka kad se donio šampanjac. Tada svi

započnu razglabati oko odigranih partija. Domaćina i Surina je uporno mučila misao zašto mladi inženjer Herman nikad nije došao u iskušenje uzeti karte u ruke i zaigrati zajedno s njima budući da je čak i po pet sati znao sjediti uz kartaški stol i pratiti njihovu igru. Herman je udovoljio njihovoj znatiželji i odgovorio da ga igra jako zanima, ali da ne može žrtvovati ono što mu je prijeko potrebno zbog nade da stekne suvišno. Domaćin i Surin su to među sobom prokomentirali riječima da je Herman Nijemac koji sve radi s računom. Tako razgovarajući Tomski je spomenuo svoju osamdesetogodišnju bakicu groficu Anu Fedotovnu. Naime grofica Ana Fedotovna je nekad putovala u Pariz i tamo je bila vrlo zapažena. U to doba gospođe su igrale faraona. Jedamput je grofica igrajući s Orleanskim vojvodom izgubila veliku svotu i ostala vojvodi dužna. Po povratku kući sve je ispričala djedu i naredila mu da isplati dug vojvodi. Čuvši što grofica želi djed se jako razljuti i odbije isplatiti svotu. Ne znajući što da radi grofica pozove grofa Saint-Germaina koji je bio vrlo ugodan čovjek. Stari čovjek je odmah došao i zatekao je u velikoj muci. Ona mu ispriča sve što se dogodilo, i kaže mu za muževu surovost tražeći od grofa Saint-Germaina pomoć. Grof bakici povjeri jednu tajnu za koju bi mnogi kartaši dobro platili. Istu večer bakica se pojavila u Versaillesu na igri karata kod kraljice. Banku je držao vojvoda Orleanski. Bakica mu se nekako ispričala što mu nije donjela novac i započne igrati protiv njega. Odabrala je tri karte i stavila ih jednu za drugom. Sve tri karte su joj donjele dobitak i bakica povratu sve do posljednje pare. Bakica baš i nije trpjela ispade mladih ljudi, ali joj se smilio jedan mladić po imenu Čaplicki koji je također zapao u dug kao i ona. Bakica mu je pomogla da povratu dug rakavši mu one tri karte. I tako je Tomski prekinuo priču o bakici budući da je bilo vrijeme za spavanje. Došavši kući Herman je počeo smišljati plan kako da od bakice sazna tajnu triju karata. Ubrzo je smislio plan. Bakica je imala tri djevojke koje su se bavile oko nje. Jedna od djevojaka je bila Lizaveta Ivanovna koju je Herman stalno promatrao s ulice. Dakako i ona je njega zapazila pogledavajući kroz prozor. Jedno kad je bakica išla u šetnju povela je Lizavetu. Kada je Lizaveta ulazila u kola Herman joj je u prolazu dobacio pisamce koje je ona vrlo vješto sakrila u rukavicu da ga nitko ne vidi. Tako je započela veza između Lizavete i Hermana. U početku je Lizaveta odbijala pisma vraćajući ih, ali ih je naposljetku ipak vrlo rado čitala. Lizaveta i Herman su se nasamo vidjeli na plesu kod jednog poslanika na kojem je bila i grofica. Lizaveta je poručila Hermanu da će na plesu ostati do dva

sata, a da će se nakon toga posluga razići. Lizaveta mu je rekla da se prikrade u pola dvanaest u njezinu sobicu. Herman je bio toliko uznemiren da je već u jedanaest sati bio pred kućom grofice. Kad se navršilo pola dvanaest, Herman je ušao u kuću, ali nije otišao u Lizavetinu sobu već je otišao u kabinet iz kojeg je promatrao staru groficu kako sjedi kraj prozora. Grofica je bila u spavaćici koja joj je po izgledu puno bolje odgovarala s obzirom na godine. Odjedamput se Herman odluči otići do stare grofice i zamoliti je za jednu dobrotu. Herman se nije ustručavao i odmah je groficu uljudno pitao za tajnu triju karata. Nakon što mu grofica nije odgovorila čak niti jednom riječju, Herman se naljuti i izvadi pištolj te započne prijetiti grofici. Grofica podigne ruke da bi se tobože zaštitila od metka, ali u tom trenutku ona ostade nepomično sjediti u naslonjaču. Tada je Herman shvatio da je grofica mrtva. U to vrijeme je je Lizaveta sjedila u svojoj sobi i razmišljala o riječima Tomskog koji joj je za vrijeme plesa rekao da Herman nosi bar tri zločina na duši. U taj trenutak vrata sobe se otvoriše i na vratima se pojavi Herman. Lizaveta se užasno prestrašila, a pogotovo nakon toga kad joj je Herman ispričao što se dogodilo s starom groficom. Lizaveta je shvatila da Herman nije željan ljubavi već je samo željan novca. No usprkos tome Lizaveta mu je pokazala tajni izlaz iz kuće kako ga čuvar na ulazu ne bi opazio. Vraćajući se kući Hermanu se stalno motala po glavi smrt grofice. Osjetivši grižnju savjesti Herman je odlučio otići grofici na sprovod. Na sprovodu se duboko poklonio staroj grofici i u jednom trenutku mu se učinilo da je grofica nakratko otvorila jedno oko. Naravno on je to shvatio kao priviđenje. Te večeri legao je u krevet, ali dugo u noć nije mogao zaspati. U jednom trenutku je začuo korake u susjednoj sobi. U prvi tren je pomislio da je to njegov posilni koji se vraća iz noćne šetnje. Ali koraci su bili drukčiji, nekako nepoznati. Tada su se otvorila vrata njegove sobe i u sobu je ušla stara žena u bijeloj spavaćici. Herman je u prvi tren pomislio da je to njegova stara dadilja, ali bolje pogledavši imao je što i vidjeti. U sobu je ušla stara grofica govoreći mu da dolazi protiv svoje volje, ali da joj je naređeno da dođe. Pristala je reći tajnu triju karata govoreći ove riječi: "Trojka, sedmica i keč dobivat će ti jedno za drugim, ali dvadeset i četiri sata smiješ igrati samo jednu kartu, a poslije za čitava svoga života da više ne igraš! Praštam ti svoju smrt, ako se oženiš mojom pitomicom Lizavetom Ivanovnom... Poslije ovih riječi grofica je izašla iz sobe i ubrzo nestala, a Hermanu nije bilo jasno što se dogodilo. Idućeg dana Herman se već spremio i otišao okušati sreću na kartama kod

Čekalinskog. Herman je na svoju kartu stavio svotu od četrdeset i sedam tisuća. Svi sudionici su zapanjeno pogledali jer dotad nitko nije stavio toliku svotu novaca odjedamput. Ubrzo Čekalinski počne dijeliti karte. Desno pade devetka, a lijevo trojka. Dobiva! vikne Herman i pokaže svoju kartu. Idućeg dana Herman je ponovo okušao sreću stavivši kao ulog sve što je dan prije zaradio. Čekalinski je počeo dijeliti karte. Herman je ponovo dobio i nakon toga se pokupio kući. I treći dan je pošao kartati, misleći da i ovaj put sigurno dobiva. Uložio je sav novac što je do tada zaradio. Čekalinski je podijelio karte. Desno je pala dama, a lijevo keč. Herman se poveseli i vikne: "Keč dobiva!" pokazujući svoju kartu. Pokazavši kartu imao je što i vidjeti! Umjesto keča u ruci je držao PIKOVU DAMU !!!

Karakterizacija likova:

Herman je bio sin Nijemca, pretopljenoga u Rusa, koji mu je ostavio nešto malo novca. Kako je bio tvrdo uvjeren da mu je potrebno da pojača svoju nezavisnost, Herman nije trošio čak ni kamate od nasljeđa, nego je živio samo od plaće lišavajući se i najmanje raskoši. Bio je, uostalom, čovjek zakopčan i častoljubiv, pa su njegovi prijatelji rijetko imali prilike da mu se rugaju zbog pretjerane štedljivosti. Bio je čovjek jakih strasti i bujne mašte, ali ga je čvrstina karaktera spasavala od svakidašnjih zabluda mladosti. Tako, naprimjer, iako je bio od prirode strastven kartaš, nikada nije uzimao karte u ruke, jer je proračunao da mu njegovo stanje ne dopušta da žrtvuje ono što mu je prijeko potrebno zbog nade da će dobiti suvišno, a međutim po cijele noći presjedio bi za kartaškim stolom i sav u groznici pratio različite obrte u igri. Herman je čovjek promjenjivog karaktera što se očituje iz onoga što je učinio nakon što je saznao tajnu triju karata. Nakon toga se sasvim promjenio i u njemu se pojavila pohlepa za novcem. Lizavetu uopće nije volio. Sva ta "lažna" ljubav bila je iz interesa da bi se došlo do grofice koja zna tajnu triju karata.

Lizaveta je jedna od triju djevojaka koje su pomagale i brinule se za staru groficu. Ona jedina zna kako je teško biti sluga zahtjevnoj grofici i kako je teško živjeti u kući koja pripada nekom drugom. Lizaveta je jadnica koja je kriva za sve što se staroj grofici ne sviđa. Često je vrijeđana od strane grofice budući da su grofice vrlo zahtjevne žene. Što se tiče ljubavi s Hermanom ona je mislila kako je Herman stvarno istinski voli i kako je Herman zaista jako zaljubljen u nju. Naposljetku

biva veoma razočarana vidjevši da je Hermanova ljubav iz interesa. Na kraju pripovjetke Lizaveta ipak pronalazi sreću udajući se za jednoga veoma dragoga mladića koji ima veliko imanje i uz to je sin bivšeg upravitelja stare grofice.

Citat riječi stare grofice:

" Dolazim ti protiv svoje volje, ali mi je naređeno da ispunim tvoju molbu. Trojka, sedmica i keč dobivat će ti jedno za drugim, ali dvadeset i četiri sata smiješ igrati samo jednu kartu, a poslije čitava svoga života da više ne igraš! Praštam ti svoju smrt, ako se oženiš mojom pitomicom Lizavetom Ivanovnom..."

Dojam o djelu:

Djelo mi se veoma svidjelo upravo radi toga što govori o tome kako čovjek može vrlo lako ako mu se ukaže prilika promijeniti i sebe i svoj način ponašanja. Bolje rečeno čovjek vrlo lako mijenja svoju ličnost i svoj karakter ako mu se ukaže prilika za novcem ili nekim drugim vrijednostima. U ovom djelu lijepo je opisano kako se Hermanova ličnost iz jednog štedljivog čovjeka pretvara u jednog vrlo pohlepnog čovjeka kojem osim novca na svijetu ništa drugo nije važno.